

การประเมินโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
บริบท 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทย่อวิทยานิพนธ์

ของ

เมธี ดิสวัสดิ์

อาจารย์ ดร.เรวดี กระโหมวงศ์ ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร.สุเทพ อ่วมเจริญ กรรมการ

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
พฤษภาคม 2546

ชื่อเรื่อง

การประเมินโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : บริบท 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

AN EVALUATION OF A LEARNING REFORMATION PROGRAM FOR LEARNERS' QUALITY IMPROVEMENT : A CASE STUDY OF SCHOOLS IN 5 PROVINCES IN THE SOUTH OF THAILAND

ภูมิหลัง

กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ได้เริ่มต้นเป็นรูปธรรมภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยงานหนึ่งในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผล การก้าวไปข้างหน้าของกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ต้องจัดทำอย่างเป็นระบบและหลากหลายรูปแบบตามสภาพแวดล้อม บริบททางวัฒนธรรม และเงื่อนไขทางสังคม เนื่องจากบริบทของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากบริบทอื่นของประเทศ จึงมีการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่แตกต่างไปตามความเหมาะสมกับสภาพของบริบท เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของการปฏิรูปการเรียนรู้มีความก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใด ผู้วิจัยจึงสนใจติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดตามกรอบของโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้วยวิธีการประเมินโครงการ ซึ่งสารสนเทศที่ได้มาสามารถบ่งชี้ประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในประเด็นต่อไปนี้

1. สภาวะแวดล้อมของโครงการ
2. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ
3. กระบวนการของโครงการ
4. ผลผลิตของโครงการ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาค้นคว้า ทำให้ทราบสัมฤทธิ์ผลของโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ สถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานของโครงการ สะท้อนถึงผลการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลอันนำไปสู่การกำหนดนโยบาย เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ได้รับความก้าวหน้าในทางปฏิบัติและประสิทธิผลของการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการนำเครื่องมือ รูปแบบ ระเบียบวิธีการประเมินโครงการไปประยุกต์ใช้ในการประเมินอย่างเป็นระบบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเป็นไปอย่างสมบูรณ์และบรรลุตามความมุ่งหมายที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
 - 1.1 สรุปสาระสำคัญของโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
 - 1.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
 - 1.3 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 1.4 การวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.5 การประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประเมินโครงการ
 - 2.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 2.2 ประเภทของการประเมินโครงการ
 - 2.3 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ
 - 2.4 รูปแบบของการประเมินโครงการ
 - 2.5 รูปแบบการประเมินโครงการโดยใช้ชิปโมเดล (CIPP Model)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

3.2 งานวิจัยในประเทศ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งหมด 13 โรงเรียน จำนวน 14,891 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 987 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)
3. รูปแบบการประเมิน ใช้รูปแบบการประเมินโดยใช้ชิปโมเดล (CIPP Model) ตามแนวคิดของสต๊อฟเฟิลบีม (Stufflebeam)
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครู เท่ากับ .9463 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน เท่ากับ .9409 และแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา เท่ากับ .9540
5. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้ตอบ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในแต่ละโรงเรียนแล้วตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม นำผลการตอบไปจัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows v. 10 โดยข้อมูลจากแบบสอบถาม ในส่วนที่เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) วิเคราะห์ร้อยละ ในส่วนที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) หา ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่แล้ววิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์เพื่อตัดสินคุณค่าโดยพิจารณาจากเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญ การประเมินสภาวะแวดล้อมของ

โครงการ ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 3.87 การประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ใช้เกณฑ์ มาตรฐาน 3.68 การประเมินกระบวนการของโครงการ ใช้เกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 และ 3.62 และการประเมินผลผลิตของโครงการ และการดำเนินงานโรงเรียน ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 3.62

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ พบว่า ผลการประเมินตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูโดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.87) นั่นคือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมน้อย ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก และกิจกรรมของโครงการทุกฝ่ายให้การยอมรับในระดับน้อย

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ พบว่า ผลการประเมินตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.68) นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และชุมชนยังมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินโครงการไม่ดีพอ เงินงบประมาณ และเอกสารที่ได้รับการสนับสนุนน้อยเกินไป

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ ซึ่งประเมินภารกิจในแต่ละหน่วยงาน และประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปฏิบัติตามภารกิจส่วนใหญ่สูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ ร้อยละ 80) หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจสูงกว่าเกณฑ์ทุกรายการ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ ร้อยละ 80) และ ส่วนใหญ่สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามภารกิจสูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ ร้อยละ 80) การประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) ประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62)

นั่นคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามภารกิจ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามภารกิจ และสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามภารกิจทั้งสามระยะ และโรงเรียนสามารถดำเนินการด้านหลักสูตรและเนื้อหา ด้านการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ด้านสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่และการบริการ และด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ได้ดี แต่ยังคงดำเนินการด้านการให้บริการและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนไม่ดีพอ

4. ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า ในประเด็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดโดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่า ครูมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดได้ดี ในประเด็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์

มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานได้ดี ประเด็นการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่า ครูยังมีการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย และในประเด็นการประกันคุณภาพสถานศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่า โรงเรียนยังดำเนินการการประกันคุณภาพการศึกษาน้อย

5. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา พบว่า

ด้านบุคลากร ปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทำให้การจัดการคุณภาพการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร บุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมาก จึงทำงานแต่ละอย่างไม่มีคุณภาพพอ โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น บุคลากรทางด้านพลศึกษา ด้านดนตรี และด้านศิลปะ เป็นต้น บุคลากรแกนนำ และผู้เข้าร่วมโครงการ มีโอกาสพบปะพูดคุยทำความเข้าใจกันน้อย เนื่องจากไม่มีเวลา จึงทำให้บุคลากรบางคนขาดความร่วมมือในการทำงาน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในโครงการน้อย สาเหตุหนึ่งมาจากผู้บริหารสถานศึกษาขาดความสนใจ และไม่ให้ความสำคัญกับโครงการ ทำให้ครูอาจารย์ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ไม่กล้าที่จะคิด และทำในสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้การสนับสนุน และครูอาจารย์ยากที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการคิด

ด้านงบประมาณ ปัญหาและอุปสรรค คือ เนื่องจากโรงเรียนไม่มีรายได้อื่น นอกจากงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัด (งบประมาณปกติ) และจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (งบประมาณสนับสนุนจากโครงการ) จึงทำให้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับความต้องการของโรงเรียน และภาระงานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติ ประกอบกับความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาบ้างในบางครั้ง และควรแจ้งให้ครูทราบว่างบประมาณที่ทางโรงเรียนได้รับเป็นจำนวนเท่าไร และได้รับมาจากแหล่งใด

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาและอุปสรรค คือ วัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความ ต้องการของโรงเรียน เนื่องจากงบประมาณมีจำนวนจำกัด ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น สื่อ อินเทอร์เน็ต จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ และเอกสารทางวิชาการที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดมีน้อย

ด้านการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรค คือ เนื่องจาก ชุมชนรอบโรงเรียนยากจน ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย มีปัญหาด้านการสื่อสาร ชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับโรงเรียน มีผลทำให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมบางอย่างมีอุปสรรค ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และเนื่องจากบุคลากรมีไม่เพียงพอ ภารกิจหลักของครูคือ งานสอน แต่ครูต้องปฏิบัติงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอน จึงทำให้งานสอนขาดประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความรู้ความสามารถเฉพาะงานสอน มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบหลากหลาย ทั้งงานสอนซึ่งเป็นงานหลัก และงานสนับสนุนของโรงเรียน จึงขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ไม่มีเวลาที่จะติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษาอย่างใกล้ชิด ทำให้ความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวต่ำกว่าเกณฑ์ สอดคล้องกับฟิลเลย์ (เจอร์ลด์ ดับเบิลยู ฟราย. 2545 : 38 ; อ้างอิงมาจากฟิลเลย์. 2002 : 9) ที่ได้กล่าวถึงผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพการศึกษาไทยในด้านวิชาชีพนั้น ครูยังไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอในระดับนานาชาติ ดังนั้นจึงไม่ทราบถึงแนวโน้มใหม่ ๆ ทางด้านวิชาการ ส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมทางสังคมและ ชุมชน ต่ำกว่าเกณฑ์ทุกรายการ กล่าวคือ กิจกรรมในโครงการได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (เช่น นักวิจัยภายนอก ศึกษานิเทศก์ เป็นต้น) บุคลากรในโรงเรียนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ และประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ต่ำกว่าเกณฑ์ อาจเป็นเพราะว่า การขอสมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาแต่เพียงผู้เดียว โดยครูไม่ได้รับการตัดสินใจดังกล่าว ขาดการทำความเข้าใจขั้นต้นถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน จึงทำให้ครูประเมินประเด็นดังกล่าวต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2545 : 28) กล่าวว่าอุปสรรคในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่าอุปสรรคที่มีความสำคัญอุปสรรคหนึ่งคือ ความร่วมมือของชุมชน

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะกิจกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดการประชุมทำความเข้าใจนั้นกระทำได้อย่างจำกัด กล่าวคือโรงเรียนต้องส่งตัวแทนครูเข้ารับการอบรม ไม่สามารถให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมดังกล่าวได้ จึงทำให้ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินงานโครงการอย่างแท้จริง และเนื่องจากครูในโรงเรียนมีจำนวนมากไม่เพียงพอกับเอกสาร / คู่มือที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดส่งให้ ครูต้องมีการหมุนเวียนกันอ่าน ประกอบกับโรงเรียนไม่มีรายได้อื่น นอกจากงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัด (งบประมาณปกติ) และจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (งบประมาณสนับสนุนจากโครงการ) จึงทำให้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับความต้องการของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระ รุญเจริญ (2545 : 127) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในประเทศไทย พบว่า ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับงบประมาณและอาคารสถานที่ อยู่ในระดับ

ค่อนข้างมาก คือ การได้รับงบประมาณต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้ จัดหางบประมาณเสริมไม่ค่อยได้ ด้วยเหตุผล ดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษา และครู ประเมินในประเด็นดังกล่าวต่ำกว่าเกณฑ์

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งประเมินภารกิจในแต่ละหน่วยงาน และประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา การประเมินภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปฏิบัติตามภารกิจในรายการส่วนใหญ่สูงกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะวว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีแผนงานการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งจะแบ่งเป็นสามระยะ ระยะแรก เป็นระยะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ธันวาคม 2543 - เมษายน 2544) ระยะที่สอง เป็นระยะการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียน (พฤษภาคม - ตุลาคม 2544) และระยะที่สาม เป็นระยะการขยายเครือข่ายการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งทั้งสามระยะข้างต้น การดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การจัดประชุมปฏิบัติการในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการสนับสนุนงบประมาณบางส่วน พร้อมทั้งเอกสารทางวิชาการให้แก่โรงเรียนอีกด้วย (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2545 : 13-14) ซึ่งจากการกำหนดแผนงานการดำเนินงานอย่างชัดเจนดังกล่าว จึงสะดวกและง่ายต่อการตรวจสอบถึงภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

การประเมินภารกิจของหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา ปฏิบัติภารกิจสูงกว่าเกณฑ์ทุกรายการ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา เป็นผู้ริเริ่ม ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยตรง มีเป้าหมายที่จะช่วยเหลือโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงมีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ และดำเนินการตามนโยบายนั้นอย่างเคร่งครัด และต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงในโรงเรียน ทราบถึงความช่วยเหลือของหน่วยงานต้นสังกัดดี จึงประเมินในประเด็นดังกล่าวสูงกว่าเกณฑ์

การประเมินภารกิจของสถานศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามภารกิจสูงกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ ร้อยละ 80) ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากภารกิจต่าง ๆ ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติเป็นภารกิจที่สำคัญในการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน ประกอบกับการดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจนั้นได้รับการช่วยเหลือ นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานจากนักวิจัยภายนอกเป็นหลัก จึงทำให้โรงเรียนต้องปฏิบัติตามภารกิจต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ดังที่ เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2545 : 7) กล่าวว่า การดำเนินงานของโรงเรียนยังได้รับการส่งเสริมจากนักวิชาการ / นักวิจัยในพื้นที่ (นักวิจัยภายนอก) ตามที่โครงการได้จัดหาให้เพื่อทำหน้าที่เป็นเพื่อนคู่คิด มิตรร่วมทางการเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมมือร่วมใจ และรวมพลังกับผู้บริหาร และครูทุกคนในการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาตนเอง และนงลักษณ์ วิรัชชัย

(2545 : 15) กล่าวว่า การดำเนินงานของโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีคณะนักวิจัยในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้องหลายคณะให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน จึงทำให้การประเมินภารกิจของโรงเรียนสูงกว่าเกณฑ์

การประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผ่านกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ และได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ในประเด็นผลที่นักเรียนได้รับ นักเรียนมีการประเมินตนเองพบว่า ทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก ผลจากการประเมินในส่วนนี้ สะท้อนความพึงพอใจของผู้เรียนในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ว่า อยู่ในระดับพอใจมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 6) ส่วนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก โรงเรียนกับผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดช่องว่างในการร่วมกันบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคที่ว่าชุมชนรอบโรงเรียนยากจน ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย มีปัญหาด้านการสื่อสาร ชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับ โรงเรียน มีผลทำให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมบางอย่างมีอุปสรรค ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และตรงกับรายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ในประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโรงเรียนทั่วประเทศดำเนินการได้น้อยกว่า ร้อยละ 70 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 6) และยังสอดคล้องกับสมุน อมรวิวัฒน์ (2545 : 42) ที่ว่าโรงเรียนหลายแห่งในโครงการนำร่องได้พยายามสร้างและขยายเครือข่าย แต่มิได้รับการสนับสนุนอย่างพอเพียงจากฝ่ายบริหารและชุมชนสำหรับการดำเนินงานดังกล่าว

4. ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในประเด็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดโดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากโรงเรียนได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นต้นมา และหน่วยงานต้นสังกัดมีการ ส่งเสริม สนับสนุนอย่างใกล้ชิด จึงมีความก้าวหน้าในการปฏิรูปเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ รายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ในประเด็นการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของครู พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด มีการดำเนินการในระดับมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 59) ในประเด็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านการประชุม อบรมในเรื่องปฏิรูปการเรียนรู้หลายครั้ง ทั้งกับผู้เชี่ยวชาญโครงการโดยตรง และกับวิทยากรอื่น จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักต่อการปฏิรูป

การเรียนรู้เป็นอย่างมาก และนำไปปฏิบัติในโรงเรียนของตน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียน อันเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังที่งานวิจัยเชิงสำรวจ 39 ประเทศได้ตรวจสอบข้อมูลจากโครงการวิจัยและประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับนานาชาติ (TIMSS) พบว่า การกระจายอำนาจการบริหารจัดการมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยได้สรุปว่าการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการ มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของครูและนักเรียน (เจอร์รด์ ดับเบิลยู ฟราย. 2545 : 41 ; อ้างอิงมาจาก แอสทิสและคณะ. 2002 : 87) ส่วนประเด็นการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า โดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ (เกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 3.62) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูมีเจตคติไม่ดีกับการวิจัยคิดว่าการทำวิจัยเป็นสิ่งที่ยาก ไม่รู้จะเริ่มต้นทำอะไร ซึ่ง สุวิมล ว่องวานิช (2545 : 9) กล่าวว่าปัญหาที่เกิดกับครูในขณะนี้มียู่ 2 ประการ คือ ประการหนึ่ง ครูส่วนใหญ่เริ่มมีความต้องการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน แต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร และทำได้อย่างไร ประการที่สอง ครูมีภาพลักษณ์ของการวิจัยว่าเป็นเรื่องที่ยากทำไม่ได้ เป็นงานวิชาการที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะ ทำให้วิตกกังวลสูง ไม่นั่นใจว่าจะทำได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งพบว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 60) และประเด็นการประกันคุณภาพสถานศึกษาของโรงเรียน พบว่าโดยภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูยังไม่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างแท้จริง โดยมองการประกันคุณภาพเฉพาะประเด็นการประเมินซึ่งไม่ได้มองถึงการปฏิบัติ จึงทำให้มองการประกันคุณภาพสถานศึกษาที่โรงเรียนได้ปฏิบัติ ต่ำกว่าเกณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติควรจัดการให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความเข้าใจโครงการมากกว่านี้ ควรให้การสนับสนุนเงินงบประมาณและเอกสารในการปฏิรูปการเรียนรู้ให้มากขึ้น และโรงเรียนควรเพิ่มการประสานงานกับชุมชน บริหารจัดการโรงเรียน
2. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรประเมินโครงการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ประเมินผลกระทบของโครงการในระยะยาว และใช้รูปแบบการประเมินอื่น ๆ มาประเมินโครงการ